

27. lekce

Gramatika

Konjunktiv perfekta aktiva a pasiva

Konjunktiv perfekta je součástí perfektního systému. Izolované tvary konjunktivu perfekta se obvykle překládají pomocí přací částice „ať“ a slovesa v minulém čase (např. „ať jsem chválil, ať jsem pochválil“¹³).

Aktivum

Konjunktiv perfekta aktiva se tvoří přidáním koncovek *-erim, -eris, -erit, -erimus, -eritis, -erint* k perfektnímu kmeni (vznikne odtržením *-ī* od tvaru indikativu perfekta uvedeného ve slovníku). Od indikativu futura II aktiva se liší pouze v 1. osobě singuláru, kde má konjunktiv perfekta koncovku *-erim*, zatímco indikativ futura II *-erō*.

sg.	1.	laudāv- erim ať jsem pochválil	monu- erim ať jsem napomenul	dīx- erim ať jsem řekl	vīc- erim ať jsem zvítězil	pepul- erim ať jsem zahnal	dēfend- erim ať jsem ubránil
	2.	laudāv-eris	monu-eris	dīx-eris	vīc-eris	pepul-eris	dēfend-eris
	3.	laudāv-erit	monu-erit	dīx-erit	vīc-erit	pepul-erit	dēfend-erit
pl.	1.	laudāv-erimus	monu-erimus	dīx-erimus	vīc-erimus	pepul-erimus	dēfend-erimus
	2.	laudāv-eritis	monu-eritis	dīx-eritis	vīc-eritis	pepul-eritis	dēfend-eritis
	3.	laudāv- erint	monu- erint	dīx- erint	vīc- erint	pepul- erint	dēfend- erint

Sloveso *esse* a jeho složeniny vytvářejí konjunktiv perfekta aktiva zcela pravidelně, např.:

- *fu-erim* „ať jsem byl“, *fu-eris, fu-erit, fu-erimus, fu-eritis, fu-erint*,
- *potu-erim* „ať jsem mohl“, *potu-eris, potu-erit, potu-erimus, potu-eritis, potu-erint*.

Pasivum

Tvary konjunktivu perfekta pasiva se skládají z participia perfekta pasiva a konjunktivu přezentu slovesa *esse*. Participium perfekta pasiva se shoduje v rodě, čísle a pádě s podmětem. V překladu do češtiny jsou uvedeny pouze tvary pro maskulinum.

sg.	1.	laudātus, a, um sim ať jsem byl pochválen	monitus, a, um sim ať jsem byl napomenut	dictus, a, um sim ať jsem byl řečen, ať se o mně řekl	pulsus, a, um sim ať jsem byl zahnán
	2.	laudātus, a, um sīs	monitus, a, um sīs	dictus, a, um sīs	pulsus, a, um sīs
	3.	laudātus, a, um sit	monitus, a, um sit	dictus, a, um sit	pulsus, a, um sit

¹³ V překladu do češtiny lze použít dokonavá i nedokonavá slovesa.

pl.	1.	laudātī, ae, a sīmus	monitī, ae, a sīmus	dictī, ae, a sīmus	pulsī, ae, a sīmus
	2.	laudātī, ae, a sītis	monitī, ae, a sītis	dictī, ae, a sītis	pulsī, ae, a sītis
	3.	laudātī, ae, a sint	monitī, ae, a sint	dictī, ae, a sint	pulsī, ae, a sint

Deponentní slovesa mají pasivní tvary s aktivním významem, např.

sg.	1.	hortātus, a, um sim ať jsem povzbudil	veritus, a, um sim ať jsem se bál	profectus, a, um sim ať jsem vytáhl	passus, a, um sim ať jsem vytrpěl
	2.	hortātus, a, um sīs	veritus, a, um sīs	profectus, a, um sīs	passus, a, um sīs
	3.	hortātus, a, um sit	veritus, a, um sit	profectus, a, um sit	passus, a, um sit
pl.	1.	hortātī, ae, a sīmus	veritī, ae, a sīmus	profectī, ae, a sīmus	passī, ae, a sīmus
	2.	hortātī, ae, a sītis	veritī, ae, a sītis	profectī, ae, a sītis	passī, ae, a sītis
	3.	hortātī, ae, a sint	veritī, ae, a sint	profectī, ae, a sint	passī, ae, a sint

Funkce konjunktivu perfekta ve větě hlavní

Konjunktiv perfekta může mít ve větě hlavní různé významy. Z hlediska funkcí ve větě je konjunktiv perfekta blízky konjunktivu přezentu.

Přání (konjunktiv přací)

Konjunktiv perfekta vyjadřuje přání splnitelné v minulosti (tj. přání týkající se minulosti, o jehož splnění není mluvčí informován, a proto pokládá jeho splnění za možné, např. „kéž se tak stalo“). Přání může být zdůrazněno pomocí částice *utinam* „ať, kéž“. Do češtiny se překládá pomocí přacích vět s částicí „ať“ nebo „kéž“ a slovesem v minulém čase.

(*Utinam*) *epistulam iam miserit.* Kéž už poslal dopis.

(*Utinam*) *ex urbe profecti sint.* Kéž už vytáhli z města.

Negace se u přacího konjunktivu vyjadřuje pomocí zápornky *nē*:

(*Utinam*) *nē id dixerit.* Kéž to neřekl.

(*Utinam*) *nē mortuus sit.* Kéž nezemřel.

Zákaz (konjunktiv zakazovací)

Konjunktiv perfekta se zápornkou *nē* vyjadřuje zákaz. Pro vyjádření zákazu se používá také konjunktiv přezentu, konjunktiv perfekta je však v této funkci častější.

Nē id feceris! „Nedělej to!“ *Nē expectaveris!* „Nečekej!“

Nē id feceritis! „Nedělejte to!“ *Nē expectaveritis!* „Nečekejte!“

Konjunktiv plusquamperfekta aktiva a pasiva

Konjunktiv plusquamperfekta je rovněž součástí perfektního systému. Izolované tvary konjunktivu plusquamperfekta se obvykle do češtiny překládají kondicionálem minulým (např. „byl bych chválil, byl bych pochválil“). Odlišují se tak od tvarů konjunktivu imperfekta, které se překládají kondicionálem přítomným (např. „chválil bych, pochválil bych“¹⁴).

¹⁴ Konjunktiv plusquamperfekta i imperfekta se mohou přeložit českými dokonavými i nedokonavými slovesy. Při překladu textů je ve shodě s tendencemi současné češtiny možné používat i pro konjunktiv

Aktivum

Konjunktiv plusquamperfekta aktiva se tvoří přidáním koncovek *-issem, -issēs, -isset, -issēmus, -issētis, -issent* k perfektnímu kmeni.

sg.	1.	laudāv-issem byl bych pochválil	monu-issem byl bych napomenul	dix-issem byl bych řekl	vīc-issem byl bych zvitězil	pepul-issem byl bych zahnal
	2.	laudāv-issēs	monu-issēs	dix-issēs	vīc-issēs	pepul-issēs
	3.	laudāv-isset	monu-isset	dix-isset	vīc-isset	pepul-isset
pl.	1.	laudāv-issēmus	monu-issēmus	dix-issēmus	vīc-issēmus	pepul-issēmus
	2.	laudāv-issētis	monu-issētis	dix-issētis	vīc-issētis	pepul-issētis
	3.	laudāv-issent	monu-issent	dix-issent	vīc-issent	pepul-issent

Sloveso *esse* a jeho složeniny vytvářejí konjunktiv plusquamperfekta aktiva zcela pravidelně, např.:

- *fu-issem* „byl bych byl“, *fu-issēs, fu-isset, fu-issēmus, fu-issētis, fu-issent*,
- *potu-issem* „byl bych mohl“, *potu-issēs, potu-isset, potu-issēmus, potu-issētis, potu-issent*.

Pasivum

Tvary konjunktivu plusquamperfekta pasiva jsou složeny z participia perfekta pasiva a konjunktivu imperfekta slovesa *esse*. Participium perfekta se shoduje v rodě, čísle a pádě s podmětem. Překlady jsou uvedeny pouze pro maskulinum.

sg.	1.	laudātus, a, um essem byl bych býval pochválen	monitus, a, um essem byl bych býval napomenut	pulsus, a, um essem byl bych býval zahnán
	2.	laudātus, a, um essēs	monitus, a, um essēs	pulsus, a, um essēs
	3.	laudātus, a, um esset	monitus, a, um esset	pulsus, a, um esset
pl.	1.	laudātī, ae, a essēmus	monitī, ae, a essēmus	pulsī, ae, a essēmus
	2.	laudātī, ae, a essētis	monitī, ae, a essētis	pulsī, ae, a essētis
	3.	laudātī, ae, a essent	monitī, ae, a essent	pulsī, ae, a essent

Deponentní slovesa mají pasivní tvary s aktivním významem, např.

sg.	1.	hortātus, a, um essem byl bych pochválil	veritus, a, um essem byl bych se bál	profectus, a, um essem byl bych vytáhl	passus, a, um essem byl bych vytrpěl
	2.	hortātus, a, um essēs	veritus, a, um essēs	profectus, a, um essēs	passus, a, um essēs
	3.	hortātus, a, um esset	veritus, a, um esset	profectus, a, um esset	passus, a, um esset
pl.	1.	hortātī, ae, a essēmus	veritī, ae, a essēmus	profectī, ae, a essēmus	passī, ae, a essēmus
	2.	hortātī, ae, a essētis	veritī, ae, a essētis	profectī, ae, a essētis	passī, ae, a essētis
	3.	hortātī, ae, a essent	veritī, ae, a essent	profectī, ae, a essent	passī, ae, a essent

Funkce konjunktivu plusquamperfekta ve větě hlavní

Konjunktiv plusquamperfekta může mít v hlavní větě různé významy. Z hlediska funkcí ve větě je konjunktiv plusquamperfekta blízký konjunktivu imperfekta.

plusquamperfekta kondicionál přítomný. Z kontextu by však mělo být zřejmé, zda se jedná o přítomnost či minulost.

Nerealita v minulosti

Konjunktiv plusquamperfekta vyjadřuje, že nějaký děj je pokládán v minulosti za nereálný, tedy že se neuskutečnil, protože nebyla splněna nějaká podmínka apod. Do češtiny se překládá pomocí kondicionálu minulého.

Epistulam tuam libenter lēgissem. Byl bych si rád přečetl tvůj dopis.

Konjunktiv plusquamperfekta vyjadřující nerealitu v minulosti se neguje pomocí zápornky *nōn*.

Hominēs iniūstōs nōn dēfendissem. Nebyl bych bránil nespravedlivé lidi.
Iīs temporibus fēliciter vīxissem. V těch dobách bych byl žil šťastně.

Nereálný konjunktiv plusquamperfekta ve větě hlavní se často vyskytuje v rámci podmínkových vět, viz 28. lekce.

Přání nesplnitelné v minulosti

Konjunktiv plusquamperfekta vyjadřuje také přání nesplnitelné v minulosti (tj. přání, o němž již mluvčí ví, že se nesplnilo). Přací konjunktiv plusquamperfekta je doplněn částicí *utinam* „kéž“. Do češtiny se překládá pomocí částice „kéž“ s kondicionálem minulým.

Utinam vēnisset! Kéž by byl přišel!
Utinam id dīxissēmus! Kéž bychom to byli řekli!

Přací konjunktiv plusquamperfekta se neguje pomocí zápornky *nē*, stejně jako ostatní přací konjunktivy. Je-li přítomna negace, není nutné používat částici *utinam*, protože *nē* jednoznačně vyjadřuje, že se jedná o přání a nikoliv o nerealitu.

(Utinam) nē id dīxisset. Kéž by to nebyl řekl!
(Utinam) nē mortuī essent! Kéž by nebyli zemřeli!

Tipy

Porovnání latinských konjunktivů a jejich překladů do češtiny

Izolované tvary latinských konjunktivů se do češtiny obvykle překládají pomocí těchto prostředků:

konjunktiv prézentu	ať + přítomný čas	ať (po)chválím, ať jsem (po)chválen
konjunktiv perfekta	ať + minulý čas	ať jsem (po)chválil, ať jsem byl (po)chválen
konjunktiv imperfekta	přítomný kondicionál	(po)chválil bych byl bych (po)chválen
konjunktiv plusquamperfekta	minulý kondicionál	byl bych (po)chválil byl bych býval (po)chválen

Na rozdíl od překladu indikativu perfekta a imperfekta není u izolovaných tvarů konjunktivu rozhodující dokonavost nebo nedokonavost.

Největší obtíže působí odlišení aktiva a pasiva u českého kondicionálu. Tvary pasiva musí vždy obsahovat tzv. příčestí trpné, které je zakončeno na „-n, -na, -no; -t, -ta, -to“ atd., ve tvarech aktiva je naopak přítomno pouze tzv. příčestí minulé činné, které je zakončeno na „-l, -la, -lo“ atd. Kondicionál se nepoužívá pro překlad izolovaných tvarů konjunktivu prézentu ani konjunktivu perfekta.

	konjunktiv prézentu	konjunktiv perfekta	konjunktiv imperfekta	konjunktiv plusquamperfekta
aktivum	<i>laudem</i> ať chválím	<i>laudāverim</i> ať jsem chválil	<i>laudārem</i> chválil bych	<i>laudāvissem</i> byl bych chválil
pasivum	<i>lauder</i> ať jsem chválen	<i>laudātus sim</i> ať jsem byl chválen	<i>laudārer</i> byl bych chválen	<i>laudātus essem</i> byl bych býval chválen

Slovní zásoba

aeger, gra, grum
 dēdūcō, ere, dūxī, ductum
 fidus, a, um
 gaudium, ii, n.
 hospes, itis, m.
 impediō, ire, ivī, itum
 innocēns, entis
 intervallum, i, n.
 metuō, ere, metuī, – +ak.
 mūtus, a, um
 nāvīgō, āre, āvī, ātum
 ōlim
 perditus, a, um
 prae +abl.
 prōpositum, i, n.
 propterea
 ▪ propterea quod
 Quirīs, itis, m.
 reditus, ūs, m.
 somnium, i, n.
 supplicium, ii, n.
 surdus, a, um
 vātēs, is, m.
 vehemēns, entis
 vehementer
 vinculum, i, n.

nemocný
 odvést, přivést, přimět k něčemu
 věrný, spolehlivý
 radost
 host
 bránit, překážet
 nevinný, poctivý, řádný
 vzdálenost, interval
 bát se (čeho, koho)
 němý
 plavit se, plout
 kdysi
 ztracený, nešťastný, ubohý, zkažený, špatný
 před, vůči, vzhledem k, kvůli
 záměr, úmysl, předsevzetí
 proto
 ▪ protože
 římský občan, Říman
 návrat
 sen
 trest, pokuta
 hluchý
 věštec
 silný, prudký
 silně, velmi, rozhodně
 provaz, pouto

Cvičení

1. K indikativu prézentu doplňte požadované tvary

ind. prez.	ind. pf.	ind. plpf.	ind. fut. II	konj. pf.	konj. plpf.
appellās					
tangit					
ūtimur					
loqueris					
dēcernitis					
prohibēmus					
offendor					
timent					
ēicitur					
diligimur					
permittō					
cadit					
patiuntur					
adsunt					
putāmini					

2. Převeďte ze singuláru do plurálu nebo naopak

persecūtus sīs, restituerit, poposcerim, revocātae sint, fuerimus, ēgressī sīmus, monueritis, captum sit

cessisset, rīsissem, ultus esset, neglēxissētis, pollicitae essēmus, potuissēs, empta essent, vīdissent

3. Převeďte z aktiva do pasiva nebo naopak

mīsisēs, cōnfixerit, commōvit, tēctī essent, oppressus erat, interrogāveris, liberātī eritis, ducta est, accēperint, addūcās, prōdidisset, dēsertae erāmus, vīcistī, coēgeris, cōgeris, corrumpit, corrūpit, vulnerātus essēs, relictī sītis, pulsī erant, trāditus sum, amāta essem, iussissent, tolleret, tribuit, petivisse

4. Doplněte

ať píše		
ať je psán	scribātur	
ať (na)psal		konj. pf. akt.
ať byl (na)psán		
(na)psal by		
byl by (na)psán		
byl by (na)psal		
byl by býval (na)psán		

	moneās	
ať jsi napomenul		
		konj. impf. akt.
byl bys napomenul		
ať jsi napomenut		
		konj. pf. pas.
	monērēris	
		konj. plpf. pas.

5. Přiřadte k sobě latinské tvary a překlad

1. ať byl kárán	a. castīgātus esset
2. ať je kárán	b. castīgābat
3. ať kárá	c. castīgābātur
4. ať pokáral	d. castīgābit
5. až bude pokárán	e. castīgābitur
6. až pokará	f. castīgābitur
7. bude kárán	g. castīgāret
8. bude pokárán	h. castīgārētur
9. byl by býval pokárán	i. castīgārī
10. byl by pokáral	j. castīgātum esse
11. byl by pokárán	k. castīgātur
12. byl kárán	l. castīgātus erat
13. byl pokárán	m. castīgātus erit
14. být kárán	n. castīgātus est
15. dříve byl pokárán	o. castīgātus sit
16. dříve pokáral	p. castīgāverat
17. je kárán	q. castīgāverit
18. káral	r. castīgāverit
19. káral by	s. castīgāvisse
20. pokará	t. castīgāvisset
21. pokáral	u. castīgāvit
22. že byl pokárán	v. castīget
23. že pokáral	w. castīgētur

6. Přeložte

audī – mittī – vidī – virī – statuī – mortī
 persuādet – colet – nāviget
 faciāmus – nuntiāmus
 scriberis – cōnāberis – dūxeris – lateris – aderis – parēris – numeris
 relinqueris – reliqueris
 zaháněli – zahnali – dříve zahnali – zahnali by – byli by zahnali
 pokládáš – položíš – ať pokládáš – ať jsi položil – položil bys
 až se narodí – narodí se – ať se narodí – že se narodil – rodí se – narodit se
 leželi jsme – házeli jsme – budeme ležet – hodíme – ať jsme leželi – ať jsme hodili – že
 jsme leželi – že jsme hodili – ať ležíme – ať hodíme – leželi bychom – házeli bychom
 – lež – hod' – ležte – hodte

7. Vyberte, které tvary jsou / mohou být konjunktivy a rozřídte je podle druhu konjunktivu

poscēs, tribuant, dederis, proficiscētur, dedit, parēt, pariet, resistunt, sēnserat, relinqueris, necēs, rūperis, aderis, ēmissent, uterētur, parātus es, sītis, cōfessī erāmus, permiseris, negārent, cavent, ōrent, interficiēris, mortuus sit, mīserit, pārent, potuissētis, proficiscere, prōmitterem, videāris

8. K rozkazu doplňte zákaz (obě možnosti)

dēfende!
venīte!
vigilā!
incendite!
sequere!
ades!
verēre!
respondēte!
iace!
fugite!
adiuvā!
compōnite!
quaere!

9. Z přání nesplnitelného v přítomnosti vytvořte přání nesplnitelné v minulosti

1. Utinam plūrēs epistulās acciperem!
2. Utinam nē eōs adiuvāre dēsisterēs!
3. Utinam nē cīvēs illum virum creārent!
4. Utinam nē glōriōsus essēs!
5. Utinam id factum esse negārent!
6. Utinam adesset in iūdiō! (podle Cic. Q. Rosc. 12)
7. Utinam beneficiū vestrī memor esset!
8. Utinam tacērent!

10. Doplňte konjunktiv pro vyjádření přání podle smyslu. Je-li více možností, uveďte, jak se mezi sebou liší.

1. Utinam tēcum loquī (*ego, posse*) _____! Sed tū abes.
2. Utinam parentēs mihi vērūm (*dīcere*) _____! Sed mentītī sunt.
3. Utinam, patrēs cōscriptī, Kalendīs Sextilibus (= Augustīs) adesse (*ego, posse*) _____! (Cic. *Phil.* 1, 14)
4. Utinam vērūm (*esse*) _____!
5. Utinam nē cīvēs lēgēs (*neglegere*) _____! Scīmus enim lēgēs ā cīvibus saepe violārī.

6. Utinam dī immortalēs id (*facere*) _____! (podle Cic. *Mil.* 103)
7. Utinam tēcum (*ego, esse*) _____, pater! Sed āfuī et tēcum esse nōn potuī. (podle Sen. *contr.* 2, 4, 11)

11. Větu spojte s popisem situace, ve které byla vyslovena

1. Utinam discipulī plūra didicissent!
2. Utinam mihi saepius scriberēs!
3. Utinam mihi saepius scripsissēs!
4. Utinam nē dēcessissēs!
5. Utinam nē quid malī accidat!
6. Utinam nē quid malī acciderit!
7. Utinam tē mox videam!
8. Utinam discipulī bene discant!

Lituji, že jsi odešel.

Matka čeká na děti, které se opozdily.

Povzdech nad nízkým počtem dopisů, které od tebe dostávám.

Povzdech nad nízkým počtem dopisů, které jsem od tebe dostal.

Povzdech učitele nad špatnými výsledky žáků.

Přání učitele na začátku školního roku.

Přání, aby se nestalo něco zlého.

Přeji si, abych tě brzy uviděl, a doufám, že se to stane.

12. Vyberte správný tvar či správné tvary. Vysvětlete rozdíly.

1. Nē (*contempseris, contemnātis, contemnerētis, contemnētis, contempserās*) aliōs hominēs!
2. Utinam falsus vātēs (*sim, essem, fuerō, fuerim, fuissēm*)!
3. Ei imperāvērunt, ut eam rem quam celerrimē (*perfēcerit, perfēcisset, perficeret, perficiat*).
4. Vidē, nē quid ei (*dēsīt, dēssēt*).
5. Vergīnius (*arruptum esse, arripī*) iubet hominem et in vincula (*ductum esse, dūcī, ductum īrī*). (Līv. 3, 13, 4)
6. Nē (*fueris, fueritis, sīs, sītis, essēs, essētis, fuissēs, fuissētis*) curiōsus!
7. Nam ille mē vetuit domum (*vēnisse, venīre, venīrī*). (Plaut. *Epid.* 67)
8. Dīcam tamen vērē: plūs quam (*accēperās, accēpissēs, accipiēbās*) reddidistī. (Cic. *fam.* 3, 13, 1)
9. Nē (*dīxeris, dīxerās*) tē oleum et operam (*perdidisse, perditum esse, perdī, perdere*).

13. Doplňte, co by kdo NEdělal v přítomnosti a v minulosti. Vyberte výrazy z nabídky a poté doplňte vlastní příklady.

Mentīrī, puerōs cantāre cōgere, prīncipēs corrumpere, in urbe diū morārī, animō dēficere, sorōrem eius uxōrem dūcere, reum dēfendere, id permittere.

Amīcus meus
Bonī
Hominēs
Ille
Magīster
Ōrātor
Parentēs
Vir audāx

14. Přeložte do češtiny a rozlište typy konjunktivů (přací, rozvažovací, vyjadřující pobídku, zákaz, podmínku atd.)

1. Utinam negent! (Cic. *Verr.* II 4, 19)
2. Utinam fēcisset! Nōn supplicium dēprecārer,¹⁵ sed praemium postulārem. (Cic. *Rab. perd.* 31)
3. Quid ego faciam nunc? Cōsiliū ā tē petō. (podle Plaut. *Epid.* 255)
4. Utinam, Quirītēs, virōrum fortium atque innocentium cōpiam magnam habērētis! (podle Cic. *Manil.* 27)
5. Tū, sī intervallum longius erit meārum litterārum, nē sis admirātus; eram enim āfutūrus mēse Aprīlī. (Cic. *fam.* 7, 18, 3)
6. Oleum nē addideris. (Cato *agr.* 158, 2)
7. Utinam Cotta Sardiniam teneat! (podle Cic. *Att.* 10, 16, 3)
8. Malum nē aliēnum fēcēris tuum gaudium. (Publil. *M* 72)
9. Utinam, Servī, colloquī potuissēmus inter nōs! (podle Cic. *fam.* 4, 1, 1)
10. Utinam neque ipsum neque mē paeniteret! (Cic. *Flacc.* 76)
11. Utinam dīcere possim carmina digna deā! (podle Ovid. *met.* 5, 344)
12. Assem nē dederis crēdiderisve¹⁶ lupō. (Mart. 7, 10, 8)
13. Sed omittāmus ōrācula; veniāmus ad somnia. (Cic. *div.* 1, 39)
14. Utinam esset illī frāter. (Sen. *Med.* 125)
15. Utinam quidem hoc prōpositum sequī ōlim fuisset animus tibi.¹⁷ (Sen. *epist.* 68, 12)
16. Nē invideris frātrī tuō. (podle Sen. *dial.* 11, 9, 7)
17. Utinam aut hic surdus aut haec mūta facta sit! (Ter. *Andria* 461)
18. Nē vōs quidem, iūdicēs – iī, quī mē absolvistis, mortem timueritis. (Cic. *Tusc.* 1, 41, 98)

¹⁵ *dēprecor, āri, ātus sum* „prosit za odvrácení (zlého), odvracet prosbami, prosit za odpuštění, vyprošovat“

¹⁶ *crēdō, ere*: „věřit, svěřit“; *-ve* „nebo“ (příklonka, připojuje se za slovo)

¹⁷ *animus mihi est*: „mám úmysl, touhu, vůli, odvahu, ...“

15. K základnímu slovesu uveďte odvozeniny

premere: re _____, d _____, op _____
 facere: c _____, d _____, per _____, int _____ a _____
 legere: ě _____, dī _____, int _____, neg _____
 mittere: dē _____, prae _____, r _____, c _____, ā _____,
 dī _____, pr _____, o _____, pe _____
 statuere: in _____, cō _____, r _____

16. Přeložte do latiny

1. Kéž by se byli přiznali!
2. Kéž by byla naděje na šťastnější život!
3. Kéž před oním neštěstím uprchli z města!
4. Kéž by tito lidé nebyli bývali pokládáni za nevinné!
5. Kéž už přijdou poslové a donesou mi tvůj dopis!
6. Kéž by mě nebolela hlava!
7. Kéž bych byl poslechl jejich rady a odešel z města!
8. Neboj se neznámých věcí.
9. V oné době bych to nebyl pochopil.
10. Kdo by mi to byl mohl vyčítat (tj. předhazovat)?
11. Neříkej mi, že jsem s tebou mluvil.
12. Kéž lékař přišel k nemocnému včas!
13. Neklesej na mysl a neztrácej naději!
14. Ty bys mu důvěřoval?

16. Přečtěte si text a splňte požadované úkoly

Cicero Terentiae scribit (Cicero,¹⁸ upraveno, zkráceno)

TULLIUS S. D. TERENTIAE ET TULLIAE ET CICERONI SUIS.

Ego **minus** saepe do ad vos litteras quam possum, propterea quod cum omnia mihi tempora sunt misera, tum vero, cum aut scribo ad vos aut vestras (litteras) lego, conficior lacrimis et id pati non possum. Utinam minus vitae cupidi fuissetis! Certe nihil aut non multum in vita mali vidissetis. Si haec mala fixa sunt, ego vero te quam primum,¹⁹ mea vita, cupio videre et in tuo complexu emori, quoniam neque **di**, quos tu castissime **coluisti**, neque homines, quibus ego semper servivi, nobis grati fuerunt.

¹⁸ Marcus Tullius Cicero. *Epistulae ad familiares* 14, 4. (Cic. *fam.* 14, 4)

¹⁹ *quam primum* „co nejdříve“

Nos Brundisi apud M. Laenium Flaccum dies XIII fuimus, virum optimum, qui periculum fortunarum et capitis sui prae mea salute neglexit neque legis improbissimae **poena** deductus est, quo minus²⁰ hospiti et amicitiae ius officiumque praestaret. Huic utinam aliquando gratiam persolvere possimus! Habebimus (gratiam) quidem semper.

Brundisio profecti sumus a. d. II Kal. Mai. Per Macedoniam Cyzicum petebamus. O me perditum, o me adflictum!²¹ Quid nunc? Rogem te, **ut venias**, mulierem aegram et corpore et animo **confectam**? **Non rogem**? Sine te igitur **sim**? Opinor, sic **agam**: si est spes nostri reditus, eam confirmes et rem adiuves; sin, **ut ego metuo**, transactum est, quoquo modo potes, ad me fac venias.²² Unum hoc **scito**: si te habebo, non mihi videbor plane mortuus esse. Sed quid Tulliola mea **aget**? Iam id vos **videte**; mihi deest consilium. Sed certe, **quoquo** modo se res habebit, illius misellae et matrimonio et famae servire opus est. Quid? Cicero meus quid aget? Iste vero sit in sinu semper et complexu meo. Non possum plura iam scribere; impedit maeror.

Tu quid egisti? Utrum aliquid tenes an, quod metuo, plane spoliata es? Cura, ut valeas et sic existimes me vehementius tua miseria quam mea commoveri.

Mea Terentia, fidissima atque optima uxor, et mea carissima filiola et spes reliqua nostra, Cicero, valete.

Prid. Kal. Mai. Brundisio.

Odpovězte na gramatické otázky

1. Číslovky a data v textu rozepište slovy.
2. Porovnejte věty *ut venias* a *ut ego metuo*. V čem se liší? Jak se přeloží spojka *ut*? Proč?
3. Proč je ve větě *non rogem* záporka *non*?
4. Určete následující tvary: *di*, *coluisti*, *quoquo*, *agam*, *minus*, *confectam*, *poena*, *sim*, *aget*, *scito*, *videte*.
5. Najděte v textu konjunktivy vyjadřující přání. O jaké přání se jedná?
6. Jsou v textu konjunktivy, které by bylo možné nahradit imperativem?
7. Jsou v textu konjunktivy vyjadřující nerealitu?
8. Vyhledejte, jaké typy infinitivních konstrukcí se v textu objevují a jaké jsou v nich infinitivy.

Odpovězte na otázky týkající se obsahu a slovní zásoby

1. Jak Cicero oslovuje Terentii?
2. Kdo je Tullia a Cicero? Jak je označuje?
3. V textu jsou tři zdvojnásobky. K jaké osobě se vztahují?
4. Odhadněte, od jakých slov jsou odvozeny následující zdvojnásobky: *parvulus*, *igniculus*, *uxorcula*, *corpusculum*, *ocellus*, *negotiolum*, *filiolus*.

²⁰ *quō minus = ut eō minus* „aby tím méně“

²¹ tzv. akuzativ zvolací „ach já...“

²² *fac veniās = fac ut veniās* (po imperativu *fac* je možná konstrukce bez spojky *ut*).

5. Vzpomenete si na slova, která končí na *-culum*, ale nejsou zdobnělinami?
6. O co je potřeba se postarat v souvislosti s Tullii?
7. Co Cicero požaduje po Terentii?

Slovní zásoba

agō, ere, ēgī, āctum	dělat, konat, hnát
▪ āctum est	▪ je to vyřízeno, rozhodnuto, je konec, je veta (po někom)
adflīctus (afflīctus), a, um	sražený (na zem), zničený, zdrcený, ubohý, utrápený
Brundisium, ī, n.	Brundisium (dnes Brindisi, přístavní město v Kalábrii)
castus, a, um	mravně čistý, bezúhonný, nezištný, cudný, posvátný
complexus, ūs, m.	objetí, objímání, náruč
Cyzicus, ī, f.	Kyzikos (obchodní fryžské město v Propontidě)
ēmōrior, ī, mortuus sum	zemřít
filiola, ae, f.	dceruška (zdrobnělina)
fixus, a, um	nezměnitelný, jistý
habēō, ēre, habuī, habitum	mít
▪ rēs sē habet	▪ věc se (nějak) má, je (nějaká) situace
maeror, ōris, m.	zármutek, nárek, žal
misellus, a, um	velmi ubohý, nešťastný (zdrobnělina)
opīnor, āri, ātus sum	myslet si, domnívat se
perīculum, ī, n. + gen.	nebezpečí (pro něco)
persolvō, ere, solvī, solūtum	zaplatit, dát, udělat (něco pro někoho)
▪ grātiām persolvere	▪ odvděčit se
sinus, ūs, m.	záhyb, nitro klín, útočiště
spoliō, āre, āvī, ātum	oloupit
trānsigō, ere, ēgī, āctum	provést, vyřídit, projednat, dokončit
▪ trānsāctum est	▪ je konec, je to projednáno, vyřízeno

Živá slova

Cave ne cadas.

Difficile est satiram non scribere.

Hoc ne feceris.

In vicem.

Ne piscem natate docueris.

Nomen nescio. (n. n.)

Nullum putaveris locum sine teste.

Pium desiderium.

Utinam falsus vates sim.

dēsīderium, īī, n.	touha, přání	
satira, ae, f.	satira	satira
–, vicis (gen.), f.	střídání	viceprezident

